

Тетяна Мельнікова
(Харків, Україна)

ЗНАЧЕННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У СУЧАСНИХ УМОВАХ ВСЕСВІТНЬОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Стрімкий розвиток світового глобалізаційного процесу, прогрес інформаційних технологій, зміцнення професійних, фінансових, інтелектуальних, творчих та особистих зв'язків, що відбуваються останні десятиріччя та є ознакою сучасності, призвели до значного зростання обсягу та якості міжнародних стосунків не лише на державному, але й на професійному та особистому рівні. Спілкування між громадянами в галузі освіти та науки, бізнесу та фахової діяльності, розвиток дружніх стосунків виходять на новий комунікативний рівень та потребують відповідності до зовсім нового рівня вимог. На

цьому рівні однією з безперечних умов успішності та продуктивності комунікації стає володіння мовою спілкування такою мірою, що передбачає не лише знання правил будовання граматичних конструкцій та запам'ятовування значної кількості лексичних одиниць. Повноцінне володіння іноземною мовою з метою професійного, освітнього, ділового або особистого спілкування передбачає опанування такого важливого аспекту, як система традиційних та культурних особливостей країни мови, що вивчається. Тобто, навчання мові обов'язково має включати навчання міжкультурній комунікації та формування міжкультурної компетенції як необхідної складової успішного спілкування між представниками різних культур.

Мета формування міжкультурної (соціально-культурної) компетенції обумовлює галузь, характер та тематику учбового матеріалу, що відбирається при вивченні мови, та встановлює відповідні вимоги до отриманих навичок спілкування. Варто також зазначити, що використання соціально-культурного підходу при вивченні іноземної мови сприяє підвищенню культурного та освітнього рівня людини, що навчається, розширює її кругозір та розуміння світу в цілому. Таким чином, соціально-культурна компетенція означає, відповідно, засвоєння певної необхідної системи знань соціально-культурного характеру, пов'язаних з країною мови, що вивчається. Застосування отриманих знань спрямоване на покращення міжкультурного діалогу. Більш узагальнено, формування міжкультурної комунікації є основою формування людських відносин, тому що першим кроком встановлення контакту має бути намагання зрозуміти. Саме соціально-культурний підхід є тим провідним шляхом, що веде до розуміння особливостей сприйняття світу різними народами, виключно національних рис різноманітних культур та того спільного, що виявляється між, здавалося б, не пов'язаними між собою національними менталітетами, що поєднує у чомусь різних, а у чомусь однакових – тих, хто є людьми.

Реалії сьогодення свідчать про постійність підвищення інтенсивності міжнародних контактів у економічній, політичній, культурній та приватній сферах. Очевидна низька

результативність комунікації за допомогою іноземної мови, вивченої виключно на рівні лексично-граматичного матеріалу без урахування соціально-культурного компоненту. Бо сучасна людина, яка вивчає іноземну мову, будь-якого моменту може бути реально залучена до іншомовного середовища, що є безпосередньою ознакою всесвітньої глобалізації. Навіть не від'їжджаючи до іншої країни, можна миттю опинитися в полі іншомовної комунікації, що має конкретну професійну, підприємницьку чи приватну спрямованість. Така можливість є досить вирогідною завдяки глобальній системі сучасних інтернет технологій та поглибленню багатобічних міжнародних зв'язків. Тому сучасна людина, яка здійснює контакти іноземною мовою та хоче бути правильно зрозумілою, має здійснювати їх свідомо та на відповідному рівні.

Визнаючи, що первоосновою комунікації іноземною мовою є оволодіння лексико-граматичним апаратом мови, неможливо не розглядати достатній рівень засвоєння відповідних соціально-культурних знань як невід'ємну складову володіння мовою як засобом спілкування.

Зараз у світі існує саме така тенденція, згідно з якою знання іноземної мови розглядається не лише як достатній ступінь оволодіння граматичними структурами та лексичними одиницями, але й передбачає наявність навичок адекватної комунікації з урахуванням соціально-культурного аспекту [2, 3]. Образно кажучи, коли ми навчаємо іншій мові, ми навчаємо іншій культурі також, бо неможливо відірвати мову від культури, спільно вони становлять відображення «іншого» світу, виражаючи «інше» уявлення про світ через кожне слово.

Той світ, що оточує носіїв мови, і є її джерелом. Разом вони «виховують», формують людину, яка є носієм мови, тому вивчати мову з метою спілкування з її носіями та не враховувати необхідності оволодіння знаннями про світ мови не представляється продуктивним. Сприймаючи мову всебічно, як лінгвістичний, культурологічний, соціально-історичний та навіть філософський феномен, ми сприймаємо її як живу істоту, у якої є і минуле, і теперішнє, і майбутнє, яка має свою культуру та традиції, історію та закони розвитку. Без урахування цього

фактору застосування мови за її комунікаційним призначенням буде однобічним та неефективним.

Розуміння особливостей соціально-культурного підґрунтя мови, що вивчається, є запорукою розуміння особливостей мовних використань та змістовних навантажень, властивих мові.

Варто згадати, що, наприклад, ідеоматичний матеріал будь-якої мови є тією складовою, яка передає суто національну сутність мови та систему моральних цінностей її носіїв. Характер ставлення певного народу до світу, в якому він живе, можна проаналізувати вивчаючи фразеологізми мови, які являють собою яскравий зв'язок із світосприйняттям, історією, культурою, навіть географічним положенням та темпераментом певного етносу. Вивчення фразеологічних одиниць мови є однією з найважливіших складових формування міжкультурної компетенції.

При застосуванні такого підходу до вивчення мови прокладається шлях не лише до пізнання іншої культури, але й до усвідомлення рідної, до прогресивної стадії освіти, саморозвитку та самовдосконалення.

Сучасна методологія навчання іноземній мові має бути орієнтована на формування такого рівня іншомовної мовленнєвої компетенції, яка надає можливість досягати продуктивного результату у будь-яких комунікативних ситуаціях, пов'язаних з різноманітними сферами життя та діяльності людини. Цей рівень характеризується обсягом суто лінгвістичних та соціально-культурних знань, необхідних для ефективної іншомовної комунікації та, у певних ситуаціях, адаптації у новому іншомовному середовищі та соціалізації у новій спільноті. Ще раз підкреслимо, що завдяки застосуванню соціокультурного підходу при формуванні міжкультурної компетенції, людина, яка використовує іноземну мову, буде мати справу з прикметником «новий», а не «незнайомий», що позитивно впливає на здійснення комунікації.

Формування міжкультурної комунікації – це запорука подолання не лише «мовного бар'єру», чого недостатньо для успішної комунікації, це подолання «культурного бар'єру» як невід'ємної складової продуктивного спілкування.

Очевидно, що у процесі навчання іноземній мові особлива увага має приділятися учбовому матеріалу країнознавського характеру. Це можуть бути окремі художні чи публіцистичні тексти, відеоматеріали, матеріали, пов'язані з певною лексичною або граматичною темою.

Зрозуміло, що матеріали, які відображають соціально-культурну та комунікативну складову іншомовного середовища, спрямовані на істотне сприяння формуванню у свідомості осіб, які вивчають мову, загальних знань, комплексна реалізація котрих буде відбуватися надалі у процесі міжкультурної комунікації. Пізнання культури народу – це шлях до пізнання його сутності, бо «культура кожного народу – это открытые двери в его душу» [1, 123].

Контакти між людьми можуть мати числені напрямки – особисті, фахові, підприємницькі, освітні та інші. В плані професійної діяльності, особи, які вивчають іноземну мову, мають усвідомлювати, що у сучасних умовах всесвітньої глобалізації володіння іноземною фаховою термінологією може виявитися досить корисним. Її коректне застосування в ході професійно орієнтованої комунікації з іноземними партнерами неодмінно сприятиме успішності діалогу. Таким чином, засвоєння фахових знань істотно важливо не лише при вивченні фахових дисциплін, але при навчанні іноземній мові також, що формує міжпредметні зв'язки.

Всі зазначені заходи у комплексі покликані сформувати практичні комунікативні навички та навчити продуктивно застосовувати отримані знання. А на сучасному етапі розвитку світового суспільства досягнути відповідного рівня комунікації між представниками різних культур неможливо без урахування соціально-культурного компоненту.

Сучасний процес всесвітньої глобалізації призводить до підвищення рівня ділової та особистої комунікації. І цей факт висуває певні вимоги до рівня та якості володіння іноземною мовою. Знання мови стало не просто індикатором рівня освіти людини, тепер це – реальна необхідність для особи, яка прагне вести активне сучасне життя у всіх сферах. Володіння іноземною мовою, включаючи соціально-культурний аспект, –

невід'ємна складова процесу адаптації людини до нових умов. Сьогодні комунікативні можливості особи, яка не володіє іноземною мовою якісно та всебічно, є досить обмеженими.

Література

1. Лихачев Д. Диалоги о дне вчерашнем, сегодняшнем и завтрашнем / Д. Лихачев, Н. Самвелян. – М.: Сов. Россия, 1988. – 154 с.

2. Byrum, Nichols, and Stevens. Developing Intercultural Competence in Practice. – Режим доступу: www.multilingual-matters.com.

3. Palmeb G.B., Sharifian F. Applied Cultural Linguistics: Implification for Second Language Learning and Intercultural Communication. – John Benjamins Publishing Co., 2007. – 170 p.